

Demokrati — ett försäljningsargument?

Folksam har i en annonskampanj hävdad, att företaget är mer "demokratiskt" än andra. Konsumenterna säges ha ett avgörande inflytande. Jur stud Eive R Olsson, Göteborg, granskar i denna artikel hållbarheten i Folksams argumentation. Förf. finner, att i själva verket har försäkringstagaren/delägaren inget inflytande alls över bolagets affärer. Det visar sig, att det påstådda inflytandet i stället utövas av representanter, som utsetts av KF och LO.

Vi lever i demokratins förlovade värld. Allt skall i dag vara så förtvivlat demokratiskt. Danssalonger annonserar om "demokratisk dans", och nu har till och med ett av våra största försäkringsbolag utnyttjat demokratin som försäljningsargument.

Det rör sig om Folksam som i stort upplagda annonser i rikspresen för en tid sedan framhöll att "det är inte troligt att något annat företag inom svenskt näringsliv har en mera genomtänkt demokratisk organisation än Folksam. Den kooperativa-fackliga försäkringsrörelsen är definitivt konsumentstyrd." I samma annonser presenterades en "ombudsman för skadeprövning" som vore att betrakta som "försäkringstagarnas personlige representant ifråga om speciella skadeprövningsärenden".

Föga inflytande

Granskar man ingående Folksams organisatoriska uppbyggnad finner man emellertid att försäkringstagarna själva har mycket lite att säga till om ifråga om valet av deras "personlige representant". Den personlige representanten utses nämligen av "det parlamentariska organ som står försäkringstagarna närmast", vilket i klartext betyder bolagsstämman. I ett ömsesidigt försäkringsbolag är det försäkringstagarna själva som är delägare. Avgörande för delägarskapet är således försäkringsinnehavet och i händelse av att ett ömsesidigt försäkringsbolag kommer på obestånd får delägaren ett betalningsan-

svar, vanligtvis begränsat till en årspremie. Så är fallet även i Folksam.

I praktiskt taget alla ömsesidiga försäkringsbolag i landet väljer delägarna/försäkringstagarna huvudmän till bolagsstämman. Därigenom får försäkringstagarna ett visst inflytande över sitt eget bolag. I den juridiska litteraturen framhålles det allsomoftast att "i ett ömsesidigt försäkringsbolag är försäkringstagaren själv delägare och bör därigenom kunna bevaka sina intressen" (Hellner: Försäkringsrätt).

Men hur är det då med det företag som enligt egen utsago har den mest genomtänkta demokratiska organisationen inom svenskt näringsliv? Hur väljes "det parlamentariska organ som står försäkringstagarna närmast"?

Svaret ges i paragraf 5 i Folksams bolagsordning. På bolagsstämman "utövas delägarnas rösträtt . . . genom 45 delegerade, vilka utgör stämman. Av de delegerade utses 30 av Kooperativa förbundets distriktkongresser och 15 av Landsorganisationens representantskap."

KF och LO styr

För att kunna utöva något som helst inflytande vid val av delegerade är således icke delägarskapet/försäkringsinnehavet i Folksam avgörande. Det avgörande är att man tillhör någon av de båda organisationer som har privilegiet att tillsätta delegerade. Det är från denna utgångspunkt möjligt att tänka sig att Folksam kanske styrs av personer

som fullständigt saknar delägarskap i bolaget. I varje fall är det fullt möjligt att en sådan situation kan uppstå.

Demokrati är detsamma som "folkstyre". Enligt Folksams annonsering är alltså inget annat "företag inom svenskt näringsliv" så folkstyrt som just Folksam. Såsom framgår av Folksams organisatoriska uppbyggnad har försäkringstagaren/delägaren inget inflytande alls över bolagets affärer lika lite som på valet av sin "personlige representant" eller "det parlamentariska organ som står . . . (honom) . . . närmast".

Men frågan är då hur det förhåller sig med andra "företag inom svenskt näringsliv". Jämför man Folksam-demokratin med demokratin inom t ex ett annat av försäkringsvärldens sex största företag, TRAFIK-BORE, så finner man att "delägarnas rösträtt utövas genom 20 huvudmän vilka väljes av och bland delägarna för en tid av fem år i sänder . . . Valbar till huvudman är delägare samt den, som lagligen företräder myndighet, menighet, bolag, förening eller annan juridisk person som är delägare . . . etc"

Om man så vill, torde man kunna säga att i TRAFIK-BORE (och de flesta andra ömsesidiga försäkringsbolag) förekommer en "direkt demokrati" då delägarna själva utser sina företrädare till bolagsstämman. I Folksam är det två stora organisationer som väljer huvudmän som inte alls behöver vara delägare i bolaget.

Modeord

Här är inte meningen att propagera för det ena eller det andra försäkringsföretaget, och om ett försäkringsbolag är demokratiskt eller ej är kanske likgiltigt för försäkringstagaren i gemen. Det intressanta är att "demokrati" mer och mer antar karaktären av ett modeord som kan användas i de mest skiftande sam-

manhang med större eller mindre täckning. Ganska få vill göra gällande att Tyska Demokratiska Republiken är vad vi i väst uppfattar som demokratisk. Att Folksams organisation inte framstår som särskilt demokratisk torde vara uppenbart för envar som studerat bolagets uppbyggnad.

SKENDEMOKRATI

Något skulle väl även kunna göras genom att begränsa den primitiva demokratin inom partiorganisationerna och i större utsträckning förena makt och ansvar hos ledningen. Men sådana ändringar i partiorganisationernas författningar torde knappast komma att möta någon större sympati hos flertalet av dem som laborera inom de nuvarande organisationsformerna. Ty klickväldets grund är demokratin, och ju mera skendemokratiska organisationsformerna äro, desto större bli småkottteriernas möjligheter att göra sig gällande.

Svensk Tidskrift 1929